

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Köztisztviselő által vezetett nyilvántartások/adatbázisok jogi védelme

Ügyszám: SZJSZT – 18/13

A Megbízó által feltett kérdések:

1. Köztisztviselő által, munkaidőben és a munkáltató eszközeivel, de munkaköri feladatkörén kívül, illetve munkáltatói utasítás hiányában, önkéntesen vezetett nyilvántartás/adatbázis állhat-e szerzői jogi védelem alatt?
2. Amennyiben az 1. kérdésre adott válasz igen, úgy
 - a. kit lehet szerzőnek tekinteni?
 - b. ki a vagyoni jogok jogosultja, ha az utasítást szóban vagy írásban adták?
3. Amennyiben a nyilvántartás/adatbázis szerzői jogi védelem alatt áll, úgy harmadik személy kérheti-e ennek a műnek a megismerését? Sérti-e a szerző vagyoni jogát, ha nyilvánosságra hozzák?

A megkeresés kézhezvételét követően – a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8.§ (1) bekezdése alapján – az eljáró tanács a Megbízótól további adatok szolgáltatását kérte, a megkeresésében hivatkozott nyilvántartásokról/adatbázisokról, továbbá arról, hogy az ezeket készítő/vezető személyek kaptak-e utasítást a megkeresőtől és ha igen, akkor milyen tartalommal.

A megkereső a feltett kérdésekre részletes választ adott, felsorolva különböző, tevékenységi körével összefüggő célokkal kapcsolatban vezetett nyilvántartásokat. Ezeket a megkereső az alábbi csoportokba sorolta: (i) munkáltatói utasítás hiányában vezetett nyilvántartások, (ii) jogszabályban rögzített feladaton alapuló nyilvántartások, (iii) belső szabályzatban rögzített feladaton alapuló nyilvántartások és (iv) (részben) munkaköri leírásban rögzített feladaton alapuló adatbázisok. A válaszból az is kiderült, hogy a megkeresésben említett, harmadik személytől származó megismerés iránti igény egy adott nyilvántartásra vonatkozott, amely az utóbbi (iv) csoportba sorolható. A megkereső az érintett nyilvántartásról az alábbi információkat osztotta meg a Szerzői Jogi Szakértő Testülettel:

„Az eljárások kulcsszavas feldolgozása (elektronikus formában) tárgyában készült nyilvántartásra 2010. február 1-je előtt külön munkáltatói utasítás nem volt. 2010 februárja óta a munkaköri leírás tartalmaz arra vonatkozóan kitétel, hogy a kulcsszavas adatbázisokat gondozni kell. Az adatbázis a T. hatálybalépése óta tartalmazza a releváns adatokat, az adatbázis kialakítása, szerkezete azóta nem változott. Az ebben található adatok nyilvános határozatokból származnak. A J. I. munkatársa legjobb szakmai tudása szerint, közvetlen felettesének ellenőrzése mellett frissíti a nyilvántartást. Jelenleg csak a

J. I. munkatársai részére érhető el az e. tekintetében frissített, a k .tekintetében egy éve frissített adatbázis. A H. az adatbázis ellenőrzését követően kívánja közzétenni a frissítést a munkatársak számára.”

Az előbbi nyilvántartás megismerése iránti igényvel kapcsolatban a megkereső az alábbi felvilágosítást adta:

„egy harmadik személy [...] a [fenti] kulcsszavas nyilvántartás egészének tudományos kutatás céljából történő kiadását kérte. A konkrét igényléstől elvonatkoztatva [...] az ilyen jellegű igény többnyire azzal a következménnyel jár, hogy az adatbázis anélkül kerül többszörözésre, hogy az a nyilvánosság számára hozzáférhetővé válna. Ez utóbbi felhasználási mód azonban nem zárható ki.”

Az eljáró tanács sürgősen tartja az összes, a megkereső által felsorolt nyilvántartás részletes felsorolását a szakvéleményben, tekintettel arra, hogy a megkeresés lényegében a fenti nyilvántartásra vonatkozik.

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

1. Az eljáró tanács által figyelembe vett jogszabályok

1.1. Releváns nemzetközi normák

Az eljáró tanács mindenekelőtt azokra a releváns nemzetközi normákra utal, amelyek hatással voltak az azonos tárgyú magyar jogi szabályozásra. A Berni Uniós Egyezmény¹ (BUE) 2. cikk (5) bekezdése szerint irodalmi vagy művészeti műveknek az anyag kiválasztása vagy elrendezése folytán szellemi alkotásnak minősülő gyűjteményei, mint például enciklopédiák és antológiák, a gyűjtemény részét alkotó egyes művek szerzőit megillető jogok sérelme nélkül e jellegüknek fogva részesülnek védelemben. A Szellemi Tulajdon Világszervezete Szerzői Jogi Szerződésének² 5. cikke értelmében az adatoknak vagy egyéb alkotóelemeknek tartalmi elemek kiválasztása vagy elrendezése folytán szellemi alkotásnak minősülő gyűjteményei e jellegüknek fogva részesülnek védelemben. A védelem nem terjed ki magukra az összeállítás tartalmát képező adatokra vagy anyagokra, és nem csorbítja az összeállításba felvett egyes adatokon vagy anyagokon fennálló szerzői jogokat. A TRIPS Megállapodás³ 1. C) Melléklete 10. Cikkének 2. pontja értelmében védettek az adatállományok vagy más anyagok akár gép által olvasható, akár más formában, amelyek tartalmuk kiválasztása vagy elrendezése folytán szellemi alkotások. Ez a védelem, amely nem terjed ki magára az adatra vagy anyagra, nem csorbíthatja a magán az adaton vagy anyagon fennálló szerzői jogot.

1.2. Magyar jogszabályok

Az eljáró tanács jelen szakvélemény elkészítésekor a jelenleg hatályos, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Szt.”) rendelkezéseit vette figyelembe. Néhány helyen azonban utal a korábban hatályban volt szabályozásra is, mert a jogfejlődés iránya

¹ Kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet

² Kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény.

³ Kihirdette 1998. évi IX. törvény

álláspontja szerint segít értelmezni a jogi védelem legfontosabb aspektusait, továbbá abban az esetben, ha az Szjt. hatálybalépését megelőzően jöttek létre alkotások, akkor az ezeken fennálló szerzői jogra még a korábban hatályban volt szabályozás vonatkozik.

Az eljáró tanács előrebocsátja, hogy különbséget kell tenni „szerzői jogi védelem” és a sui generis „adatbázis védelem” között. Habár mindkét jogintézményre vonatkozó rendelkezések az Szjt.-ben találhatóak, a két oltalmi forma lényeges kérdésekben különbözik egymástól: az előbbi esetben a védelem lényegében az adott művet létrehozó természetes személy által kifejtett egyéni, eredeti jellegű alkotómunkára vezethető vissza függ, addig utóbbi esetben a védelem akkor áll fenn, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt.

1.2.1. A szerzői jogi védelem tárgya – általános szabályok

Az Szjt. 1. §-a a szerzői jogi védelem tárgya cím alatt az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: [...] a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis [p] alpont].

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

(4) Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.

Tehát olyan „mű” vagy „alkotás” élvez szerzői jogi védelmet, amely a szerzői szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleggel bír. Az egyéni, eredeti jelleg fennálláshoz elengedhetetlen, hogy legalább minimális tere legyen a különböző megoldások közötti választásnak, azaz az alkotás folyamata ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által. Összességében az alkotás akkor „egyéni”, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg az egyiket vagy másikat, és akkor „eredeti”, ha az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.⁴

A megkeresés tárgya egy olyan nyilvántartás, amely határozatokat tartalmaz. Ezzel kapcsolatban figyelemmel kell lennie arra, hogy az Szjt 1. § (4) bekezdése alapján a jogszabályok, a bírósági vagy hatósági határozatok és az egyéb hasonló tárgyú iratok, illetve azok tartalma, a törvény erejénél fogva ki vannak zárva a szerzői jogi védelem alól. Ugyanakkor egy bírósági vagy hatósági határozat lényegének egyéni, eredeti jelleget mutató összefoglalása a lényegkiválasztás szellemi teljesítményére tekintettel szerzői mű. Hasonlóképpen, a szakvéleményeket vagy bírósági/hatósági határozatokat, jogszabályokat egyéni, eredeti válogatással, elrendezéssel, kiválasztással gyűjteménybe foglaló szerkesztő a gyűjtemény tekintetében szerzői joggal

⁴ Fejesné dr. Lőrincz Anna - dr. Hepp Nóra: Szerzői jog. Budapest, 2012, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. 13. oldal.

rendelkezhet. Az ilyen gyűjtemény alkotóelemei magukban nem védettek.⁵

Az Szjt. 4. § (1) bekezdése alapján a szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző). Ahogyan azt az előbbiekben említettük, a bírósági/hatósági határozatokat egyéni, eredeti válogatással, elrendezéssel, kiválasztással gyűjteménybe foglaló szerkesztő szerzőnek tekinthető az így létrejött gyűjtemény tekintetében.

Az Szjt. 9. §-a, amelynek címe a szerzői jogok keletkezése, a szerzői jogok a vagyoni forgalomban, az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

9. § (1) A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok - a személyhez fűződő és a vagyoni jogok - összessége.
- (2) A szerző személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át, azok másként sem szállhatnak át és a szerző nem mondhat le róluk.
- (3) A vagyoni jogok - a (4)-(6) bekezdésekben foglaltak kivételével - nem ruházhatók át, másként sem szállhatnak át és azokról lemondani sem lehet.
- (4) A vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet.
- (5) A vagyoni jogokat öröklés útján megszerző személyek azokról egymás javára rendelkezhetnek.
- (6) A vagyoni jogok a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel átruházhatók, illetve átszállnak. A jogszerző - a jogok átruházására irányuló szerződés eltérő kikötése hiányában - a vagyoni jogokkal a továbbiakban rendelkezhet.

A szerzői vagyoni jogok átruházását, átszállását és az azokról való lemondást kategorikusan tiltó főszabály alól vannak kivételek. Ilyen kivétel érvényesül például a tág értelemben vett közös művek egyik részcsoportját képező *együttesen létrehozott művek* (Szjt. 6. §) esetében, továbbá a *munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művek* (Szjt. 30. §) és a *gyűjteményes műnek minősülő adatbázisok* (Szjt. 61. §) esetében.

1.2.2. Tág értelemben vett közös művek

A Szjt. 5. §-a rendelkezik a szűk értelemben vett közös művekről, valamint az összekapcsolt művekről. Ezek közös tulajdonsága, hogy közösen megalkotott mű részei azonosíthatóak, azaz azonosítható, hogy melyik részt melyik szerző alkotta meg. Azonban amíg szűk értelemben vett közös műveknél ezek a részek önállóan nem használhatóak fel, addig összekapcsolt művek esetében ez lehetséges.

Az Szjt. 6. §-a rendelkezik az együttesen létrehozott művekről. Együttesen létrehozottnak minősül a mű, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni.

Az együttesen létrehozott művek az egyik kivétel az alól a fent említett alapelv alól, hogy a szerzői vagyoni jogok átszállása kizárt. Az ilyen művek esetében a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot

⁵ Lásd Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Budapest, 2006, Complex Kiadó. 35. oldal.

illeti meg a szerzői jog, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

Az együttesen létrehozott művek esetében – eltérően a főszabálytól – a vagyoni jogok átszállása a törvény erejénél fogva történik meg. E kivétel indoka abban keresendő, hogy több szerző műve egyesül egy egységes műben, és az egységesülés olyan fokú, hogy az összeolvasztott művek szerzői jogait egyénileg nem tudják hozzájárulásaik tekintetében gyakorolni.⁶ Az együttesen létrehozott művek mögött meghúzódó jogalkotói elgondolás feltárásához érdemes segítségül hívni az Szjt. miniszteri indokolását:

„A technikai fejlődés legújabb hullámai nyomán előtérbe kerültek a csoportosan, kollektív munkával - jelentős beruházást igénylő berendezéssel és felszereléssel, szervezett keretek között - létrejövő művek, amelyek szerzői gyakran nem vagy csak aránytalan nehézségek árán nevesíthetők. Ez a jelenség a modern szerzői jogi kodifikációt több országban (pl. Franciaországban, Spanyolországban, Szlovéniában) arra indította, hogy bevezesse és az általánostól eltérően szabályozza a kollektív, az együttesen létrehozott mű kategóriáját. A művek e fajtáját az jellemzi, hogy a mű megalkotásában együttműködnek a szerzők, akiknek a hozzájárulásai ennek során olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni. E művek további jellemzője, hogy létrehozásukat külső - tehát a szerzők körén kívüli - személy vagy szervezet kezdeményezi és irányítja. Ilyen műveknél indokolt, hogy a szerzői jog jogosultja az a szervezet vagy személy legyen, amely, illetve aki kezdeményezte és irányította a mű létrehozását, majd ezt követően az elkészült művet saját nevében nyilvánosságra hozta. Ez elérhető volna azzal is, ha a törvény az említett személyt, illetve szervezetet eleve a szerzői jogok eredeti alanyának minősítené, de - tekintettel a szerzőt természetes személynek tekintő elvi kiindulásra - helyesebbnek látszik, hogy a szerzői jog a törvény erejénél fogva szálljon át és a szerzők jogutódjaként illesse meg a szóban forgó személyt vagy szervezetet (6. §).”

Az együttesen létrehozott művek esetében tehát a szerzői vagyoni jogok teljessége – az Szjt. erejénél fogva – átszáll arra a személyre, amely kezdeményezte és irányítja azok létrehozását. Ez a szabályozás eredményét tekintve nagyon hasonló a sui generis adatbázisok védelméhez (lásd később).

Itt érdemes megjegyezni, hogy szerző csak természetes személy lehet, hiszen csak természetes személy képes eredeti, egyéni alkotásra. Ezért szervezet, gazdasági társaság, hivatalos szerv stb. nem tekinthető szerzőnek, a szerzői vagyoni jogokkal kizárólag akkor rendelkezhet, ha azok a törvény erejénél fogva rá átszállnak, vagy a törvény által szabályozott esetekben azokat megszerzi (a szerző a vagyoni jogokat átruházza). Ezekben az esetekben a jogszerző a szerzői vagyoni jogokkal a továbbiakban rendelkezhet (Szjt. 9. § (6) bekezdés).

1.2.3. A gyűjteményes művek

Az Szjt. jelenleg hatályos 7. §-a, gyűjteményes mű cím alatt, a következő rendelkezéseket

⁶ Lásd Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Budapest, 2006, Complex Kiadó. 53. oldal.

tartalmazza:

7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

(2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.

(3) A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.

A korábban hatályos szabályozással szemben a jelenlegi normaszöveg egyértelmű abban a tekintetben, hogy kizárólag azok a gyűjtemények élveznek szerzői jogi oltalmat, amelyek összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű. Szétválasztásra került tehát gyűjtemény és a gyűjteményes mű fogalma, amely a régi Szjt-ben (a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény) nem volt egyértelmű. Egyértelművé lett az is, hogy szerzői jogi védelmet nem élvező elemekből felépülő gyűjtemény csak akkor élvez szerzői jogi védelmet, amennyiben az elemek elrendezése egyéni, eredeti jellegű.

Egy gyűjteményes műnek természetesen több szerzője is lehet, így egy gyűjteményes mű lehet tág értelemben vett többszerzős mű is. Amennyiben a szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni (akár amiatt hogy sok szerkesztő van, és nem lehet tudni, hogy pontosan ki melyik részt szerkesztette, vagy akár amiatt, hogy időben elhúzódó vagy éppen folyamatos szerkesztői tevékenységről van szó, és időben nem lehet visszakeresni az egyes szerkesztők tevékenységét), akkor a gyűjteményes mű együttesen létrehozott műnek minősülhet.

1.2.4. Az adatbázisok

Az Szjt. 60/A. §-a rendelkezik az adatbázisokról. Az (1) bekezdés határozza meg, mi minősül adatbázisnak: önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez - számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon - egyedileg hozzá lehet férni.

Az adatbázisokon kétféle jogi oltalom állhat fenn, akár egyszerre is: az egyik a *szerzői jogi védelem*, abban az esetben, ha az adatbázis gyűjteményes műnek minősül, azaz ha az adatbázis elemeinek összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű szerkesztői tevékenység eredménye (Szjt. 61. § (1) bekezdés). A másik oltalom a *sui generis adatbázis védelem*, amelyről akkor lehet beszélni, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt (Szjt. 84/A. § (5) bekezdés). Ebben az esetben a védelem nem függ attól, hogy volt-e egyéni, eredeti jelleget felmutató szerkesztői válogatás vagy egyéb tevékenység. E *sui generis* védelem – hasonlóan a korábban említett *együttesen létrehozott művekhez* (Szjt. 6. §) – mögött az a jogalkotói cél húzódik meg, hogy védelemben kell részesíteni a jelentős ráfordítással létrehozott adatbázisokat. E védelem jogosultja az adatbázis előállítója, az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását,

gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról (Szjt. 84/A. § (6) bekezdés). A védelem a adatbázis tartalma egészének vagy jelentős része – engedély nélküli – kimásolása vagy újrahasznosítása ellen nyújt védelmet (Szjt. 84/A (1) bekezdés).

A szerzői jogi védelemmel, valamint a gyűjtemény tartalmának egyéni, eredeti jellegű összeválogatásával, elrendezésével, vagy szerkesztésével kapcsolatban az eljáró tanács utal a 38/2006. számú SzJSZT véleményre⁷:

„[...] a különböző összeállítások – gyűjteményes műként – akkor is szerzői jogi védelmet élvezhetnek, ha részei ugyan szerzői jogi védelemben nem részesülnek, de a gyűjtemény elemeinek összeválogatása, elrendezése kreatív szerkesztői munka eredménye. A gyűjteményes művekre vonatkozó védelem feltétele – az Szjt. megfogalmazása szerint – azonos a szerzői művek esetében általában alkalmazandó egyéni, eredeti jelleg követelményével, a magyar jogalkotó ugyanis e két fogalommal azonosította az irányadó nemzetközi egyezmények „intellectual creations” fordulatát. (Berni Unió Egyezmény 2. Cikk (5) bekezdése; TRIPs Egyezmény 10 Cikk (2) bekezdése; WIPO Szerzői Jogi Szerződés 5. Cikk) [...] Az adatbázis, mint olyan pedig akkor részesül szerzői jogi védelemben, ha tartalmának válogatása vagy elrendezése okán „a szerző saját szellemi alkotása.” (96/6/EK irányelv, 3. cikk 1. pont).

Az összeválogatás alkalmazott elve elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha a gyűjtemény valóban válogatás eredményeként született meg, vagyis egy műveket, adatokat tartalmazó nagyobb halmazból a szerkesztő valamilyen egyéni, eredeti szempont alapján válogatja össze gyűjteménye egyes elemeit. Ez alapján az összeválogatás nem rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, ha az valamennyi, bizonyos tulajdonsággal rendelkező elemet (művet, adatot) tartalmaz (például a valamennyi budapesti telefon előfizető adatai). Ugyancsak nem tekinthető összeválogatásnak a „gyűjtemény”, ha az csupán egy, vagy az összes elem számához képest elenyésző számú tételt tartalmaz. Az elrendezés elsősorban akkor tekinthető egyéninek, eredetinek, ha az meghaladja a nyilvánvaló sorrendbe illeszthető tulajdonságok alapján (például kezdőbetű, súly, hossz) történő automatikus rendezést.”

Hasonló megállapításra jutott a Szerzői Jogi Szakértő Testület a SZJSZT 39/2004/1-2. sz. ügyben („Adatbázisok összehasonlítása”)⁸, amelyben eljáró tanács azt állapította meg, hogy „[a] szerzői jogi védelmet tehát nem az egyes adatok (mint a gyűjteményes mű részei) specialitása, hanem a részeket magába foglaló gyűjtemény felépítésének egyedi jellege alapozza meg.”

1.2.5. Munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művek

Az Szjt. 30. §-a szintén kivételt állít fel az alól a főszabály alól, hogy a szerzői vagyoni jogok nem szállhatnak át, nem ruházhatóak át és azokról lemondani sem lehet, a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művek vonatkozásában. A „más hasonló

⁷http://sztnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/szjszt_szakv_2006_38_REC_PDF.pdf, kiemelés az eljáró tanácstól

⁸http://sztnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2004/2004PDF/szjszt_szakv_2004_039.pdf

jogviszony” – a 30. § (7) bekezdése alapján – magában foglalja a közszolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyt vagy egyéb szolgálati viszonyt, továbbá kiterjed a munkaviszony jellegű jogviszony keretében foglalkoztatott szövetkezeti tagra is. A megkeresésben említett köztisztviselői jogviszonyra tehát az Szjt. 30. §-a kiterjed. A közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény 2. §-a alapján e törvényt kell alkalmazni többek között a H. köztisztviselőjének és közszolgálati ügykezelőjének jogviszonyára is (2. §). E törvény 6. § 20. pontja alapján a közszolgálati tisztviselő: a kormánytisztviselő, kormányzati ügykezelő, köztisztviselő, közszolgálati ügykezelő. Az Szjt. 30. § (7) bekezdésében említett „közszolgálati jogviszony” ezért kétséget kizáróan kiterjed a megkereső köztisztviselőire. Ezért a továbbiakban „munkáltató” alatt a megkereső, „munkavállaló” alatt a megkereső köztisztviselői is értendők.

Ahhoz, hogy a munkáltató megszerezhesse a szerzői vagyoni jogokat a munkavállalótól, az alábbi feltételeknek kell teljesülnie (30. § (1) bek.):

- (a) *a mű elkészítése a szerzőnek munkaviszonyból folyó kötelessége*: a munkaszerződés vagy egyéb a jogviszonyra vonatkozó megállapodásból, utasításból vagy egyéb szabályból levezethető az a köteleesség, hogy a munkavállaló meghatározott műveket hozzon létre. Ennek forrása elsősorban a munkaköri leírás lehet, azonban pusztán az a tény, hogy az adott feladat (itt egy nyilvántartás vezetése) nem található meg szó szerint a munkaköri leírásban, nem jelenti azt, hogy az Szjt. 30. §-a nem alkalmazandó
- (b) *a szerző (munkavállaló) és a munkáltató nem állapodtak meg eltérően*: ezt azt jelenti, hogy a felek egyező akarattal eltérhetnek a 30. §-tól, és rendelkezhetnek úgy, hogy habár a munkaköri leírás alapján a munkavállaló kötelessége az adott mű elkészítése, azonban a munkáltató mégsem szerzi meg a szerzői vagyoni jogokat (vagy azoknak csak egy részét szerzi meg, vagy azokat csak korlátozottan szerzi meg stb.).

Az előbbi feltételek teljesülése esetén a mű átadásával a szerzői vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg.

Az Szjt. 30. § (3) bekezdése alapján a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza. A (4) bekezdés alapján a szerző a munkáltató jogszerzése esetén is jogosult marad arra a díjazásra, amely e törvény alapján a felhasználás jogának átruházását követően is megilleti. Ugyanakkor a munkaviszonyból folyó köteleesség révén létrehozott adatbázis esetében ezek a rendelkezések nem alkalmazandóak (Szjt. 61. § (3) bekezdés), következésképpen a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis esetén a munkáltató által harmadik személynek adott felhasználási jog vagy a vagyoni jogok átruházása esetén nem jogosult megfelelő díjazásra.

Ha a mű elkészítése a szerzőnek munkaviszonyból folyó kötelessége, a mű átadása a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül. A mű visszavonására irányuló szerzői nyilatkozat (11. §) esetén a munkáltató köteles a szerző nevének feltüntetését mellőzni. Ugyancsak mellőzni kell a szerző kérésére nevének feltüntetését akkor is, ha a művön a munkáltató a munkaviszonyból eredő jogaival élve változtat, de a változtatással a szerző nem ért egyet (Szjt. 30. § (5) bekezdés). A szerző munkaviszonyból folyó kötelessége teljesítéseként megalkotott művel kapcsolatos jognyilatkozatokat írásba kell foglalni (Szjt. 30. § (6) bekezdés).

Az eljáró tanács előrebocsátja, hogy munkaviszonyban létrehozott művekre vonatkozó rendelkezések – a megkeresésében ismertetett tényállás alapján – feltehetően nem relevánsak, amennyiben a megkeresés tárgyát képező nyilvántartás együttesen létrehozott műnek tekinthető. Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott információk alapján ezt feltételezte, ugyanakkor mégis szükségesnek tartotta, hogy kitérjen a szakvéleményben arra az eshetőségre, amennyiben ennek ellenkezője bizonyosodna be olyan körülmény miatt, amelyről nem kapott tájékoztatást a megkeresőtől.

1.2.6. Az adatbázisokra vonatkozó szabályozás

Az adatbázisok sui generis jogvédelmének megteremtését a Magyarország jogának az európai közösségi joghoz való közelítése indokolta. Az Európai Parlament és Tanács 96/9/EK. sz. irányelve (a továbbiakban „**Adatbázis Irányelv**”) az adatbázisok jogi védelméről részben a BUE, illetve a Genfi Szerzői Jogi Egyezmény fent említett rendelkezésein alapul, részben azonban azokon túllépve kiterjed a szerzői műként semmilyen szempontból (sem tartalmi és szerkesztésbeli, sem pusztán szerkesztésbeli szempontból) nem minősülő adatgyűjteményekre is, lehetővé téve az ilyen számítástechnikai eszközökkel vagy más módon egyedileg hozzáférhető, valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett adatgyűjtemények önálló jogi védelmét egyes jogosulatlan felhasználási cselekmények esetén. Az új Szjt. ennek megfelelően került kiegészítésre 2002. január 1. napjától a VII. Fejezet alatta 60/A. §-szal, valamint módosultak a 61-62. §-ok, továbbá az új Szjt.-be bekerült a XI/A Fejezet (84/A-84/E. §-ok). Az adatbázisokra vonatkozó magyar rendelkezések csaknem teljes mértékben megegyeznek az Adatbázis Irányelv rendelkezéseivel.

A sui generis adatbázis védelem – bár a szerzői jogi törvényben került elhelyezésre – nem szerzői jogi jellegű védelem. A sui generis jogi oltalomnak nem feltétele az, hogy az egyes tartalmi elemek összeválogatása egyéni, eredeti jellegű legyen (ami a gyűjteményes műként való védelem előfeltétele). A sui generis adatbázis oltalom bevezetésnek indoka az volt, hogy bizonyos adatbázisok létrehozatala jelentős emberi, technikai és pénzügyi ráfordítással járhat, és ezért indokolt az ilyen adatbázisok (önálló)jogi oltalomban való részesítése.

A sui generis adatbázis védelem alapján jogi oltalomban részesülnek azok a valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett adatgyűjtemények is, amelyek nem vagy nem csak szerzői alkotásokat tartalmaznak, továbbá, amelyek az egyes adatelemek egyéni, eredeti jelleget nélkülöző kiválogatása, illetve elrendezése folytán sem minősülnek egyéni, eredeti szerzői alkotásnak. A sui generis adatbázis védelem fellépési lehetőséget nyújt az olyan engedély nélküli adatkimásolásokkal, illetve adat újra-hasznosítási cselekményekkel szemben is, amelyek következtében az adatbázis felépítése, szerkezete nem rekonstruálódik, tehát az esetleg fennálló egyéni eredeti felépítést, szerkezetet a felhasználó nem másolja le, nem veszi át.

A sui generis adatbázis védelem az adatbázis előállítóját illeti meg. Az adatbázis előállítójaként az új Szjt. azt a természetes személyt, jogi személyt vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot határozza meg, aki vagy amely saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását, gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról.

A sui generis adatbázis védelem tartalmát az új Szjt. 84§/A. §-aa következőképpen határozza meg:

84/A. § (1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, az adatbázis (60/A. §) előállítójának hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy az adatbázis tartalmának egészét vagy jelentős részét

a) másolat készítése útján [18. § (1) bek. b) pont] többszörözzék (a továbbiakban: *kimásolás*);

b) a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék az adatbázis példányainak terjesztésével vagy – a 26. § (8) bekezdésében szabályozott módon – a nyilvánossághoz való közvetítéssel (a továbbiakban: *újrahasznosítás*).

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett terjesztésen a terjesztés következő eseteit kell érteni: adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával való forgalomba hozatal, az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatal és bérbeadás. A 23. § (5) bekezdését [jogkimerülés] megfelelően alkalmazni kell az adatbázis előállítójának jogaira is.

(3) Az adatbázis előállítójának hozzájárulása nélkül ismételt és rendszeresen nem másolható ki, illetve nem hasznosítható újra az adatbázis tartalmának jelentéktelen része sem, ha ez sérelmes az adatbázis rendes felhasználására, vagy indokolatlanul károsítja az adatbázis előállítójának jogos érdekeit.

(4) Az (1)-(3) bekezdésben szabályozott felhasználásokért – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – díjazás jár.

(5) Az adatbázis előállítóját akkor illetik meg az (1)-(3) bekezdésben szabályozott jogok, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt.

A sui generis adatbázis védelem fennállta szempontjából fontos feltételt határoz meg a 84/A. § (5) bekezdése, amely szerint az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást kellett, hogy igényeljen. E tevékenységek vonatkozásában tehát külön-külön kell vizsgálni azt, hogy az adott tevékenység jelentős ráfordítást igényelt-e. Az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos ráfordítások elsősorban negatív irányból közelíthetők meg: az adatok (azaz az adatbázis egyes tartalmi elemei) előállítása (létrehozása) érdekében kifejtett ráfordítás az adatbázis tartalmának megszerzése érdekében kifejtett jelentős ráfordítások körében nem vehető figyelembe. Ellenőrzés alatt kétféle tevékenységet lehet érteni: a tartalom folyamatos figyelését, ellenőrzését és korrekcióját igénylő (dinamikus) adatbázis esetén az adatbázis folyamatos ellenőrzését, monitorozását, frissítését, az adatok pontosságának, helyállóságának biztosítását, másfelől, statikus adatbázis esetén, az adatbázis létrehozatalakor a tartalom helyességének, helyállóságának vizsgálatát. Végül, az adatbázis tartalmának megjelenítése nemcsak a tartalom szó szoros értelmében vett megjelenítését foglalja magában, hanem a tartalom adott adatbázisban való felhasználásra alkalmas állapotba hozatalát is.

Az adatbázis tartalmának megszerzésével kapcsolatos ráfordítás mennyiségileg vagy minőségileg, illetve mindkét szempontból is lehet jelentős. Ráfordításon nemcsak pénzügyi befektetést kell érteni, hanem energia-, munka- és időráfordítást is. Az ilyen ráfordítással, valamint az adatbázis kimásolásával és újrahasznosításával kapcsolatos kérdések, illetve joggyakorlat vonatkozásában a Szerzői Jogi Szakértő Testület alábbi szakvéleményei tartalmaznak iránymutatást:

- (a) SZJSZT 39/2004/1-2. „Adatbázisok összehasonlítása”⁹
- (b) SZJSZT 23/08/1. „Adatbázis szerzői jogi és sui generis védelme”¹⁰
- (c) SZJSZT 31/08/1. „Interneten közzétett, használatú hirdetésekől összeállított adatbázis szerzői jogi és sui generis kapcsolódó jogi védelme”¹¹
- (d) SZJSZT 19/09/1. „Jogtár védelme gyűjteményes műként, illetve adatbázisként”¹²
- (e) SZJSZT 05/10. „Adatbázis kapcsolódó jogi (sui generis) védelme”¹³
- (f) SZJSZT 12/10. „Elektronikus szótár védelme gyűjteményes műként, illetve adatbázisként”¹⁴

2. Az eljáró tanács következtetései

Az eredeti megkeresésben feltett kérdésekre csak konkrét nyilvántartások esetében lehet választ adni, tekintettel arra, hogy a körülményektől függ, hogy egy nyilvántartás állhat-e szerzői jogi és/vagy sui generis adatbázis-védelem alatt, és ha igen, akkor ki a jogok jogosulja. Kizárólag az adott nyilvántartások/adatbázisok ismeretében lehet, külön-külön megválaszolni a megkereső által feltett kérdéseket. Tekintettel arra, hogy a megkeresés lényegében a megkereső által nyújtott részletes tájékoztatás 7. pontjában leírt kulcsszavas nyilvántartással volt kapcsolatos, ezért az eljáró tanács a vizsgálatot erre a nyilvántartásra végezte el. A többi tizenegy nyilvántartás hasonló szintű vizsgálata – a megkereső által rendelkezésre bocsátott információk alapján – nem tűnt szükségesnek.

A fentiekben ismertetett jogszabályi háttér, valamint joggyakorlat alapján az eljáró tanács az alábbi lépéseket vizsgálta meg:

- (a) mi az adott nyilvántartás tárgya, forrása, tartalma és célja;
- (b) kik szerkesztik az adott nyilvántartást, a szerkesztők személye azonosítható-e, továbbá az egyes szerkesztők egyéni hozzájárulása a későbbiekben is azonosítható-e;
- (c) az egyes szerkesztők tevékenysége (a nyilvántartás tartalmának összeválogatása, elrendezése) mutat-e egyéni, eredeti jelleget;
- (d) az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése igényelt-e jelentős ráfordítást;
- (e) végül, az adatbázis harmadik fél általi megismerése esetén kitől és milyen tartalmú engedélyt kell kérni.

Ad7. Eljárások kulcsszavas feldolgozása (elektronikus formában)

A megkereső ezt a nyilvántartást a „(részben) munkaköri leírásban rögzített feladaton alapuló adatbázisok” cím alá sorolta be. Ezen nyilvántartás vezetésére 2010. február 1-je előtt külön munkáltatói utasítás nem volt, azonban e dátumot követően a munkaköri leírás tartalmaz arra vonatkozóan kitétel, hogy a kulcsszavas adatbázisokat gondozni kell. Az adatbázis a T hatálybalépése óta tartalmazza a releváns adatokat, az adatbázis kialakítása, szerkezete azóta nem

⁹http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2004/2004PDF/szjszt_szakv_2004_039.pdf

¹⁰http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2008/2008PDF/szjszt_szakv_2008_023.pdf

¹¹http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2008/2008PDF/szjszt_szakv_2008_031.pdf

¹²http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2009/2009PDF/szjszt_szakv_2009_19_01.pdf

¹³http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2010/PDF/szjszt_szakv_2010_05.pdf

¹⁴http://szttnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2010/PDF/szjszt_szakv_2010_12.pdf

változott. Az adatok forrása nyilvános határozatok, a szerkesztést a J. I. munkatársa végzi, közvetlen felettesének ellenőrzésével. A megkereső tájékoztatása azt is tartalmazza, hogy az e. tekintetében folyamatos a frissítés, míg a k. tekintetében egy éve került sor a nyilvántartás frissítésére. A megkereső az adatbázis ellenőrzését követően kívánja közzétenni a frissítést a munkatársak tágabb köre számára, ennek megtörténte előtt az csak a J. I. munkatársai részére érhető el.

A fenti információk alapján az eljáró tanács megállapításai, illetve következtetései az alábbiak:

Ad a) – A nyilvántartás tárgya, forrása, tartalma és célja

Az adott nyilvántartás a megkereső szervezetén belüli használatra készült, az a megkereső belső elektronikus hálózatán érhető el, és ahhoz egyelőre csak a megkereső egy szűkebb szervezeti egységének a munkatársai férnek hozzá, azonban a megkereső tervezi, hogy azt később, a nyilvántartás ellenőrzését követően, elérhetővé teszi a munkatársak szélesebb köre számára. A nyilvántartás, illetve annak felhasználásának célja a hatósági vagy kutatómunka elősegítése. Az adatok forrása nyilvános H. határozatok, amelyek bárki számára elérhetőek. A nyilvántartást alkotó egyes elemek (a határozatok) tehát nem állnak szerzői jogi védelem alatt, amely egyébként az Szjt. 1. § (4) bekezdéséből is következik.

Ad b) – A nyilvántartás szerkesztői

A nyilvántartást a megkereső szervezetén belüli szervezeti egység munkatársai szerkesztik, a közvetlen felettes ellenőrzésével. A megkereső által rendelkezésre bocsátott tájékoztatásból nem derül ki, hogy a szerkesztők név szerint és/vagy utólag beazonosíthatóak-e. Tekintettel arra, hogy a megkereső – a Szerzői Jogi Szakértő Testület által feltett kérdésekre adott részletes válaszában – más nyilvántartások esetében kifejezetten feltüntette, hogy a (társ)szerzők név szerint fel vannak tüntetve, az eljáró tanács azzal a feltételezéssel élt, hogy az érintett adatbázis (7.) esetében a szerkesztők nem kerülnek név szerint feltüntetésre, így a szerkesztők személye később (adott esetben a nyilvántartást évekkel később felhasználása esetén) már nem azonosíthatóak. (A későbbiekben kitérünk arra, ha ez a feltételezés mégsem bizonyulna helytállóknak.)

Ad c) – A szerkesztői tevékenység jellege (szerzői jogi védelem)

A nyilvántartás gyűjteményes műnek minősülő adatbázis

A megkereső tájékoztatása szerint az adott adatbázis az eljárások kulcsszavas feldolgozása. Habár a megkereső nem ismertette részletesen a nyilvántartás kialakítását, szerkezetét, a tárgyszavak (kulcsszavak) rendszerét, azok kiválogatási módszereit, az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott információk alapján feltételezi, hogy a nyilvántartás tartalmának összeválogatása, elrendezése, a tárgyszavak kiválogatása egyéni, eredeti jelleget mutat, következésképpen az adott nyilvántartás gyűjteményes műnek tekinthető (7. §). Erre enged következtetni, hogy a megkereső maga is a kulcsszavas adatbázisok gondozásáról, a szerkesztő munkatárs legjobb tudásáról, a közvetlen felettes ellenőrzéséről beszél. Az eljáró tanács feltételezi, hogy a nyilvántartásba valamennyi H. határozat belekerül, azaz a szerkesztő nem hoz döntést a tekintetben, hogy melyik határozatot emeli be a nyilvántartásba és melyik hagyja ki. Ugyanakkor az a tény, hogy szerkesztő tárgyszavakat keres és ezek alapján kategorizálja a

határozatokat, szellemi tevékenység, alkotómunka eredménye. Ezt támasztja alá például a Szerzők és szerkesztők kézikönyve c. könyv Tárgymutató c. fejezete, amely az alábbiakat tartalmazza:

„A tárgymutatóba kerülnek a főszöveg fogalmai, kulcsszavai. A tárgymutató összeállítása minden esetben tudományos feladat, ezért lehetőleg a szerző vagy annak közeli munkatársa, tanítványa készítse el. Ugyanis a kulcsszavak meghatározása nem mechanikus munka, sokszor a mű mondanivalójától függ, hogy mi a kulcsszó és mi nem az.”¹⁵

A fentiek alapján tehát nem férhet ahhoz kétség, hogy a tárgymutató összeállítása általában egyéni, eredeti tevékenység, azaz szellemi alkotómunka eredménye. Még inkább helyesnek tűnik e megállapítás a megkeresés tárgyát képező konkrét nyilvántartás vonatkozásában, hiszen annak összeállításához a vonatkozó jogterület alapos ismeretére van szükség. Az eljáró tanács szerint ezért ebben az esetben megállapítható, hogy a tárgymutató összeállítása egyéni, eredeti tevékenység, azaz szellemi alkotómunka eredménye, és ezért a nyilvántartás mint gyűjteményes mű szerzői jogi védelemre érdemes. Tekintettel arra, hogy az adott nyilvántartás elemeihez számítástechnikai eszközökkel egyedileg lehet hozzáférni, ezért a nyilvántartás megfelel az adatbázis fogalom ismérveinek (Szjt. 61/A. §).¹⁶ Mindezekre tekintettel a nyilvántartás gyűjteményes műnek minősülő adatbázisnak tekinthető.

A nyilvántartás feltehetően együttesen létrehozott mű

A megkereső által rendelkezésre bocsátott információk szerint a nyilvántartást a J. I. munkatársai szerkesztik, a T. hatálybalépése óta, és az elektronikus formában áll rendelkezésre. Az eljáró tanács többek között ezért is feltételezte, hogy a nyilvántartás szerkesztői nem kerültek/kerülnek név szerint feltüntetésre. Ebben az esetben a nyilvántartás olyan gyűjteményes műnek tekinthető, amelynek megalkotásában az egyes szerkesztők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni. Erre tekintettel a nyilvántartás együttesen létrehozott műnek minősül (Szjt. 6. § (2) bekezdés). Az Szjt. 6. § (1) bekezdés szerint az együttesen létrehozott műre a szerzők jogutódjaként azt a személyt illeti meg a szerzői jog, akinek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és aki azt a saját nevében nyilvánosságra hozta. A megkereső által rendelkezésre bocsátott adatok alapján aggálytalanul megállapítható, hogy a megkereső volt az a személy, amely kezdeményezte és irányította a nyilvántartás létrejöttét, valamint annak folyamatos karbantartását (frissítését).

Ahhoz sem férhet kétség, hogy a megkereső volt az, aki a nyilvántartást saját nevében nyilvánosságra hozta. Itt szükséges arra utalni, hogy a szerzői jogi értelemben vett „nyilvánosság” nem azonos a köznapi értelemben vett (széles) nyilvánossággal, és különösen nem azonos a manapság a nyilvánosság azon értelmezésével, miszerint az került nyilvánosságra, amely bárki számára közvetlenül elérhetővé vált (pl. az internetre való feltöltéssel). Itt az eljáró tanács az Szjt. 10. §-ához (A mű nyilvánosságra hozatala) fűzött magyarázatra utal: „[...] a nyilvánosság a szerzői jogban minden felhasználás típusnál más és más személyi kör lehet. A 10.

¹⁵ Gyurgyák János: Szerzők és szerkesztők kézikönyve. Budapest, 2005, Osiris Kiadó. 182. oldal.

¹⁶ 2002. január 1-jét megelőzően az Szjt. nem tartalmazta az „adatbázis” meghatározását, ehelyett az „adattár” fogalmat használta. Az Szjt. hatályba lépésétől (1999. szeptember 1.) az előbbi időpontig a gyűjteményes műnek minősülő adattárak szerzői jogi védelmet élvezhettek.

§ szempontjából a »nyilvánosságra hozatal« »bármilyen cselekmény vagy magatartás lehet, amely révén a mű elhagyja az alkotó rendelkezési körét és meg nem határozott más személyek számára hozzáférhetővé válik« [Benárd Aurél-Tímár István (szerk.): A szerzői jog kézikönyve. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973, 100. o.]¹⁷ Az előbbiek alapján az a tény, hogy a nyilvántartás elérhető a J. I. munkatársai részére, tekinthető úgy, hogy azt a megkereső nyilvánosságra hozta. Tekintettel a nyilvántartás speciális voltára, az a tény, hogy a nyilvántartás csak viszonylag szűk kör részére férhető hozzá, ezért nem releváns. Itt jegyzi meg az eljáró tanács, hogy a nyilvántartást – a megkereső által adott tájékoztatás szerint – annak ellenőrzése után szélesebb kör részére is elérhetővé kívánja tenni.

A fentiekre tekintettel tehát az adott nyilvántartáson fennálló szerzői jogok – az Szjt. erejénél fogva – átszálltak, illetve átszállnak a megkeresőre. Érdemes megemlíteni, hogy habár az Szjt. a 6. §-ban csak „szerzői jogról” beszél, a szerzői jog alapelveivel ütközne, ha úgy tekintetnénk, hogy a vagyoni jogok mellett a személyhez fűződő jogok is átszállnak. Helyesebbnek tűnik az az értelmezés, amely szerint a személyhez fűződő jogok nem szállnak át, hanem az egyes szerkesztőknél maradnak. Ez ugyanakkor gyakorlati szempontból nem tűnik központi kérdésnek, hiszen személyhez fűződő jogok alatt a nyilvánosságra hozatal, a névfeltüntetés és a mű integritásának védelméről van szó. Feltételezhető ugyanakkor, hogy az egyes szerkesztők a nyilvántartás szerkesztése során tisztában voltak azzal, hogy a nyilvántartás azért készül, hogy az nyilvánosságra kerüljön (ahogy említettük, nem releváns az, hogy a nyilvánosság alatt szűkebb vagy tágabb kört értünk). A szerkesztők nevének feltüntetése is megoldhatóan látszik, akár felsorolásszerűen is, abban az esetben, ha nem lehet beazonosítani, hogy egyes szerzők pontosan melyik határozatot dolgozták fel, milyen tárgyszavakat dolgozták fel. Végül, az integritás védelmével kapcsolatban arra kell utalni, hogy a szóban forgó nyilvántartás sajátossága miatt (ahol a szerkesztői tevékenység a tárgyszavak feldolgozásban rejlik) ennek veszélyéről – rendeltetésszerű felhasználás esetén – nem lehet szó.

Nem lehet ugyanakkor figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy az együttes művekre vonatkozó rendelkezések (Szjt. 6. §) a jelenleg hatályos Szjt.-ben jelentek meg először, amely 1999. szeptember 1-én lépett hatályba. A korábban hatályban volt régi szerzői jogi törvényben (a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény, valamint az annak végrehajtására kiadott 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet) nem volt ilyen vagy hasonló jogintézmény. A megkereső által rendelkezésre bocsátott információk szerint a nyilvántartás a T. hatálybalépése óta tartalmazza a releváns adatokat. Ezért kérdés, hogy a 1997. január 1-je és 1999. szeptember 1-je közötti időszakban történt-e szerkesztői tevékenység. A megkereső által nyújtott adatokból erre nem lehet választ adni. Pusztán az a tény, hogy a nyilvántartásban szerepelhetnek olyan határozatok, amelyek a kérdéses időszakban keletkeztek, nem jelenti azt, hogy ezek feldolgozására is ebben az időszakban került sor, hiszen nem zárható ki az, hogy ezeket a határozatokat csak évekkel később dolgozták fel. Amennyiben az ilyen határozatok feldolgozására 1999. szeptember 1-jét követően került sor, akkor az együttesen létrehozott művekre vonatkozó (1999. szeptember 1-jén hatályba lépett) szabályok alkalmazhatóak. Ellenkező esetben ugyanakkor a szerzői vagyoni jogok továbbra is szerkesztőknél maradtak. Ebben az esetben annak lehet relevanciája, hogy a nyilvántartás tekinthető-e munkaviszonyban létrehozott műnek, és ha igen, akkor mikortól.

A nyilvántartás 2010. február 1-jét követően munkaviszonyban létrehozott mű

¹⁷Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Budapest, 2006, Complex Kiadó. 75-76. oldal.

Abban az esetben amennyiben a nyilvántartásra nem lehet alkalmazni az együttesen létrehozott művekre vonatkozó szabályokat és így a szerzői vagyoni jogok nem szálltak át a megkeresőre, akkor azt érdemes megvizsgálni, hogy a nyilvántartás tekinthető-e munkaviszonyban létrehozott műnek, és ha igen, akkor mikortól. A megkereső tájékoztatása szerint 2010 februárja (pontosabban 2010. február 1-je) óta munkaköri leírás tartalmazza azt, hogy a kulcsszavas adatbázisokat gondozni kell. Ennek alapján a 2010. február 1-jét követően végzett szerkesztői tevékenység eredményeképpen létrejött művek (bejegyzések, tárgyszavak stb.) munkaviszonyban létrehozott műnek minősülhetnek (Szjt. 30.). Az ezekkel kapcsolatos kritériumokat a fenti 1.2.5 pont részletesen tartalmazza. Az eljáró tanácsnak nem tartja szükségesnek ezek megismétlését, csak utal arra, hogy a felsorolt feltételek a kérdéses nyilvántartás esetében fennállni látszanak. Ugyanakkor szükséges hangsúlyozni, hogy az adott nyilvántartás esetében nem lehet figyelmen kívül hagyni az Szjt. 61. § (3) bekezdését, amely szerint a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége teljesítéseként összeállított adatbázisra az Szjt. 30. § (3)-(4) bekezdésében foglalt rendelkezések nem vonatkoznak. Ez azt jelenti, hogy ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza, akkor – a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis – szerzőjét (szerkesztőjét) nem illeti meg díjazás.

Ugyanakkor az a tény, hogy a 2010. február 1-jét követően végzett szerkesztői tevékenység eredményeképpen létrejött művek (bejegyzések, tárgyszavak stb.) munkaviszonyban létrehozott műnek minősülnek, csak akkor releváns, ha valamilyen okból az derülne ki, hogy a nyilvántartás nem tekinthető együttesen létrehozott műnek. Mivel az eljáró tanács arra a következtetésre jutott a rendelkezésére álló információk alapján, hogy a nyilvántartás együttesen létrehozott műnek tekinthető, ezért a szerzői vagyoni jogok az Szjt. 6. § (1) bekezdése alapján is átszálltak a megkeresőre, ezért a munkaviszonyban létrehozott művekre vonatkozó rendelkezések alkalmazása nem tűnik relevánsnak.

Abban az esetben azonban, ha a nyilvántartás mégsem tekinthető együttesen létrehozott műnek (pl. azért mert a nyilvántartás szerkesztőinek hozzájárulása mégis elkülöníthető, azaz név szerint be lehet azonosítani, hogy melyik szerkesztő melyik határozatot és/vagy tárgyszót dolgozta fel), akkor a munkaviszonyban létrehozott művekre vonatkozó rendelkezéseknek van relevanciája. Ebben az esetben a 2010. február 1-je előtti időszakban végzett szerkesztői tevékenység eredményeképpen keletkezett bejegyzések vagyoni jogaival továbbra is a szerkesztők rendelkeznek, hiszen azok – munkáltatói utasítás, munkaviszonyból folyó kötelesség hiánya miatt – nem szálltak át a megkeresőre. 2010. február 1-jét követően – amikortól is munkaköri leírás teszi kötelezővé az adatbázis gondozását – a szerzői vagyoni jogok a megkeresőre átszálltak, illetve átszállnak a törvény erejénél fogva.

Ad d) – A jelentős ráfordítás kérdése (sui generis adatbázis oltalom)

Érdemes megvizsgálni azt is, hogy az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése igényelt-e jelentős ráfordítást, azaz, hogy a kérdéses adatbázis sui generis adatbázis oltalom (Szjt. 84/A. §) alatt áll-e. Tekintettel arra, hogy ez nem képezte a megkeresés tárgyát, valamint a megkereső sem bocsátott az eljáró tanács rendelkezésére részletes adatokat ezzel kapcsolatban, az eljáró tanács általános megállapításoknál, illetve feltételezéseknél tovább menő következtetéseket ezzel kapcsolatban nem tud levonni. Az eljáró tanács szerint az adott adatbázis esetében annak tartalmának megszerzése semmiképpen sem igényelhetett jelentős ráfordítást,

hiszen az elemek (a határozatok) a megkereső részére közvetlenül hozzáférhetőek, sőt a vonatkozó törvény rendelkezései alapján is nyilvánosak. Az adatbázis tartalmának ellenőrzése vonatkozásban felmerülhet a jelentős ráfordítás kérdése, hiszen arra a megkereső is utalt, hogy ezt szakemberek, a J. I. munkatársai végzik, a közvetlen felettes ellenőrzésével. Az adatbázis tartalmának megjelenítésével kapcsolatban az eljáró tanács nem tud semmilyen megállapítást sem tenni, tekintettel arra, hogy e vonatkozásban semmilyen adat sem áll rendelkezésére. Utóbbi vonatkozásban elsősorban annak lehet jelentősége, hogy az adatbázis létrehozatalához/használatához milyen befektetésekre, erőforrásokra volt szükség.

Amennyiben az a feltételezés, hogy az adatbázis tartalmának ellenőrzése és/vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt, helyesnek bizonyulna, akkor a kérdéses adatbázis sui generis adatbázis védelem alatt állhat. A sui generis adatbázis védelem az adatbázis előállítóját illeti meg. Az adatbázis előállítójaként az a személy, amely saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását, gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról. Ez jelen esetben kétséget kizáróan a megkereső. Az eljáró tanács hangsúlyozza, hogy a sui generis adatbázis védelem tekintetében nincs jelentősége annak, hogy a munkaköri leírásokban megjelent-e az adatbázisok gondozásának kötelezettsége.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell azt is, hogy a sui generis adatbázis védelemre vonatkozó szabályok 2002. január 1. napjától hatályosak. Korábban ilyen védelem nem létezett Magyarországon. Korábban (1997. szeptember 1-je és 2001. december 31-e között) a 61-62. §-ok az „adattár” fogalmát használták, amelyek alapján az adattárra vonatkozó jogok átruházhatóak voltak, valamint az általános szabályok szerint a munkaviszonyból folyó kötelesség teljesítéseként összeállított adattáron fennálló vagyoni jogokat a munkáltató szerezte meg, de csak akkor, ha az adattár elkészítése munkaviszonyból folyó kötelesség részét képezte. Ugyanakkor ez az „adattár” fogalom nem jelentett sui generis védelmi formát, mert a kérdéses időszakban a számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon működtetett gyűjteményes műnek minősülő adattárakat jelentette (7. § (3) bekezdés). A konkrét esetben ugyanakkor ennek nincs jelentősége, hiszen csak 2010. február 1-jét követően volt munkáltatói utasítás az adatbázis gondozására.

Ad e) – Az adatbázis felhasználása

A felhasználás szerzői jogi szempontból

Az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott információk alapján arra következtetésre jutott, hogy az 1999. szeptember 1-jét követően végzett szerkesztői tevékenység esetén az adatbázis együttesen létrehozott gyűjteményes műnek minősülő adatbázisnak¹⁸ tekinthető, így a szerkesztők hozzájárulásain fennálló vagyoni jogok a törvény erejénél fogva átszálltak a megkeresőre. Amennyiben ez a feltételezés helytelennek bizonyulna, akkor a jogokkal továbbra is a szerkesztők rendelkeznek, de csak a 2010. február 1-ig végzett szerkesztői tevékenységgel kapcsolatban, ugyanis e naptól az adatbázisok szerkesztése munkaköri kötelezettséggé vált és így a vagyoni jogokat megszerezte a megkereső. Ebben az esetben – mivel gyűjteményes műnek minősülő adatbázisról van szó – a szerkesztőt nem illeti meg díjazás akkor sem, ha a megkereső a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza

¹⁸ 2002. január 1-je előtt létrehozott részei tekintetében gyűjteményes műnek minősülő adattár (Sztj. 7. § (3) bekezdés).

(Szt. 61. § (3) bekezdés).

A sui generis adatbázis oltalom (amelynek fennállta tekintetében a jelentős ráfordítás megléte a releváns kérdés) 2002. január 1-je óta állhat fent, azonban ennek jogosultja eleve a megkereső, nem pedig a szerkesztők.

A fentiek alapján a harmadik személy (a megkereső munkaszervezetén kívüli személy) általi igényelt, az adatbázishoz való hozzáféréssel kapcsolatban az eljáró tanács az alábbiakra utal:

A megkereső által nyújtott tájékoztatás szerint a harmadik személy a fenti nyilvántartás egészének tudományos kutatás céljából történő kiadását kérte. A megkereső azt is közölte, hogy egy ilyen igény általában azzal jár, az adatbázis anélkül kerül többszörözésre, hogy a nyilvánosság számára hozzáférhető válna, ez utóbbi lehetőség ugyanakkor nem zárható ki teljesen.

Az elektronikus formában lévő adatbázis kiadása – ahogyan arra a megkereső is utalt – többszörözéssel jár, hiszen az valamilyen fizikai hordozón többszörözésre kerül (pl. CD-ROM, pendrive, vagy elektronikus úton történő megküldése esetén a számítógép merevlemezén). A *többszörözés* engedélyköteles felhasználási mód, legalábbis a szerzői jogi védelem (gyűjteményes műnek minősülő adatbázis) vonatkozásban. (Ugyanez mondható el a *letöltésre való hozzáférhetővé tételről*, amelyet az Szt. 26. § (8) bekezdése¹⁹ tartalmaz; az eljáró tanács szerint a megkereső a „nyilvánosságra hozatal”, illetve a „nyilvánosság számára hozzáférhető válás” alatt valószínűleg e felhasználási módra utalt.) Hasonlóképpen engedélyköteles felhasználási mód a *terjesztés*, azaz az adatbázis többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele (Szt. 23. § (1) bekezdés). A fentiek alapján amennyiben helyes az a feltételezés, hogy együttesen létrehozott műről van szó, akkor az 1999. szeptember 1-jét követően létrejött bejegyzések esetében a megkereső rendelkezik a vagyoni jogokkal, így autonóm döntése, hogy a többszörözés, terjesztés és/vagy a letöltésre való hozzáférhető tétel típusú felhasználást engedélyezi-e. Ha igen, ebben az esetben a szerkesztőket nem illeti meg díjazás.

Ugyanakkor, ha ez előbbi feltételezés mégsem bizonyulna helytállónak, akkor a vagyoni jogokkal továbbra is a szerkesztők rendelkeznek (legalábbis 2010. február 1-ig), így az ilyen felhasználásokra csak engedélyükkel kerülhet sor. Az engedély megadását természetesen díjazáshoz is köthetik. Engedélyük hiányában történő felhasználás (többszörözés, letöltésre való hozzáférhetővé tétel) szerzői jogsértésnek minősülhet. (Habár a megkeresés erre vonatkozó kérdést nem tartalmazott, az eljáró tanács megjegyzi, hogy természetesen nincs akadálya annak, hogy a megkereső utólag szerezze meg a vagyoni jogokat a szerzőktől.) A 2010. február 1-jét követően elvégzett szerkesztői tevékenység vonatkozásában – tekintettel arra, hogy e naptól munkaköri kötelezettséggé vált az adatbázis gondozása – a megkereső a törvény erejénél fogva megszerezte a szerzői vagyoni jogokat. Szerzői jogilag releváns felhasználásra ezért jogosult, a felhasználásra másnak is engedélyt adhat, valamint a vagyoni jogokat akár másra is átruházhatja, anélkül, hogy a szerkesztőket díjazás illetné meg. Az eljáró tanács ugyanakkor ismételten

¹⁹ Szt. 26. § (8) A szerzőnek az is kizárólagos joga, hogy művét - másként, mint sugárzással vagy a (7) bekezdésben szabályozott módon - a nyilvánossághoz közvetítse, és hogy erre másnak engedélyt adjon. E joga kiterjed különösen arra az esetre, amikor a művet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

hangsúlyozza, hogy az előbbieknél csak akkor lenne relevanciája, ha a nyilvántartás mégsem minősülne együttesen létrehozott műnek.

A felhasználás sui generis adatbázis védelem szempontjából

A sui generis adatbázis védelem (amelyről 2002. január 1-je óta lehet csak szó) eleve a megkeresőt illeti meg. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy ezen önálló jog esetén a releváns felhasználási módok *az adatbázis tartalmának egésze vagy jelentős része kimásolása vagy újrahaznosítása* (részletesen lásd a fenti 1.2.6 pontot), valamint kivételes esetben a jelentéktelen rész ismételt és rendszeres kimásolása vagy újrahaznosítása (Szjt. 84/A. § (3) bekezdés). A sui generis adatbázis védelem szempontjából releváns felhasználás (további felhasználás engedélyezése vagy akár a jogok átruházása) esetén a szerkesztőket nem illeti meg díjazás.

Az eljáró tanács a felhasználás kérdésével kapcsolatban arra utal, hogy jelen esetben a szerzői jogi szempontból releváns felhasználási mód az adatbázis (egészének vagy egy részének) többszörözésére, terjesztése és/vagy letöltése, a sui generis adatbázis védelem szempontjából pedig az adatbázis egésze vagy jelentős része kimásolása és/vagy újrahaznosítása. Önmagában az adatbázis megismerése például olyan módon, hogy a harmadik személy a megkereső helyiségében a megkereső számítógépes hozzáférésén keresztül (amelyen az adatbázis egyébként is hozzáférhető), úgy tanulmányozza az adatbázist, hogy nem kerül sor ilyen felhasználásokra, akkor az sem szerzői jogi szempontból, sem a sui generis adatbázis védelem szempontjából nem tekinthető releváns felhasználásnak. Az adatbázishoz való hozzáférés, az adatbázis szűk értelemben vett használata (különösen többszörözés, terjesztés, letöltésre való hozzáférhetővé tétel, illetve kimásolás, újrahaznosítás hiányában) tehát jellemzően nem olyan felhasználás, amely a szerzői jogi és/vagy a sui generis adatbázis védelem szempontjából releváns lenne. Az adatbázishoz való ilyen pusztán hozzáférés hasonlítható egy irodalmi mű elolvasásához vagy színpadi mű megtekintéséhez, amely szintén nem felhasználási cselekmény szerzői jogi szempontból.²⁰

3. A kérdésekre adott válaszok összefoglalása

A fentiek alapján az eljáró tanács a megkereső által feltett kérdésekre az alábbi összefoglaló jellegű válaszokat adja:

1. Köztisztviselő által, munkaidőben és a munkáltató eszközeivel, de munkaköri feladatkörén kívül, illetve munkáltatói utasítás hiányában, önkéntesen vezetett nyilvántartás/adatbázis állhat-e szerzői jogi védelem alatt?

Igen, az ilyen nyilvántartás/adatbázis állhat szerzői jogi védelem alatt, ha a szerkesztők tevékenysége egyéni, eredeti jellegű tevékenység. A szerzői jogi védelemtől függetlenül – akár azzal párhuzamosan is – a nyilvántartás/adatbázis állhat sui generis adatbázis védelem alatt is, amennyiben az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt.

²⁰ Az 1999. szeptember 1-je előtt hatályban volt szerzői jogi törvény (1969. évi III. törvény) végrehajtási rendelete, a 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet 10. § (1) bekezdése ezt így fogalmazta meg: „Felhasználáson az Szjt. alkalmazásában azt a folyamatot kell érteni, amely a művet vagy annak részletét a nyilvánosságához közvetíti. Ez vonatkozik az átdolgozásokra, feldolgozásokra és fordításokra is.”

2. Amennyiben az 1. kérdésre adott válasz igen, úgy

a. kit lehet szerzőnek tekinteni?

A nyilvántartáson/adatbázison mint gyűjteményes művön fennálló szerzői jog a szerkesztőket illeti meg. Amennyiben az egyes szerkesztők egyenként nem határozhatóak meg, akkor a nyilvántartás/adatbázis feltehetően együttesen létrehozott műnek minősül, ezért az azon fennálló szerzői (vagyoni) jogok a törvény erejénél fogva átszálltak a megkeresőre. Ha az egyes szerkesztők hozzájárulása nyilvántartáshoz/adatbázishoz meghatározható, akkor a nyilvántartás/adatbázis nem együttesen létrehozott mű, így a szerzői (vagyoni) jogokkal a szerkesztők rendelkeznek. Ebben az esetben van relevanciája annak, hogy volt-e és ha igen akkor mikortól munkáltatói utasítás a nyilvántartás/adatbázis vezetésére.

A nyilvántartáson/adatbázison fennálló sui generis adatbázis védelem eredeti jogosultja a megkereső.

b. ki a vagyoni jogok jogosultja, ha az utasítást szóban vagy írásban adták?

Amennyiben a nyilvántartás/adatbázis nem minősülhet együttesen létrehozott műnek, akkor egészen addig az időpontig, amíg a megkereső nem adott utasítást a nyilvántartás/adatbázis gondozására (szerkesztésére), a szerzői (vagyoni) jogokkal a szerkesztők rendelkeznek. Azt az időpontot követően, hogy ez szerkesztők munkaviszonyból folyó kötelességévé vált, a nyilvántartás/adatbázis (legalábbis azon részét tekintve, amely ezen időpontot követően keletkezett) munkaviszonyban létrehozott műnek minősül, így az azon fennálló vagyoni jogokat a megkereső (a szerkesztők jogutódjaként) a jogszabály rendelkezésénél fogva megszerezte.

3. Amennyiben a nyilvántartás/adatbázis szerzői jogi védelem alatt áll, úgy harmadik személy kérheti-e ennek a műnek a megismerését? Sérti-e a szerző vagyoni jogát, ha nyilvánosságra hozzák?

Az adatbázis harmadik személy általi „megismerésének” lehetőségét nem szabályozza a szerzői jog. A megkeresésben leírt tényállás esetében a szerzői jogi szempontból releváns felhasználási módok az adatbázis (egészének vagy egy részének) *többszörözésére, terjesztése és/vagy letöltésre való hozzáférhetővé tétele*, a sui generis adatbázis védelem szempontjából pedig az adatbázis egésze vagy jelentős része *kimásolása és/vagy újrahasonosítása*. Amennyiben ezek valamelyikére sor kerül (pl. a nyilvántartás/adatbázis valamilyen fizikai hordozón átadásra vagy elektronikus úton megküldésre kerül harmadik személy részére), akkor az releváns felhasználás. Amennyiben a korábban leírtak alapján a szerzői vagyoni jogokat nem szerezte meg a megkereső, azaz azokkal továbbra is a szerkesztők rendelkeznek, akkor az ilyen típusú felhasználások a szerkesztők engedélye

hiányában jogsértésnek minősülhetnek.

Budapest, 2013. augusztus 28.

dr. Kiss Zoltán
a tanács elnöke

dr. Halász Bálint
a tanács előadó tagja

dr. Zsolnay Judit
a tanács szavazó tagja